

Research Paper

Measuring the Characteristics of livability and Improving the Quality of life in Karaj Metropolis(In order to Increase Urban Sustainability)

Mohammad Baqer Asraei ¹, Abbas Arghan ^{*2} Mohammad Reza Zand Moghadam ³

1, PhD student in Geography and Urban Planning, Semnan Branch – Islamic Azad University, Semnan, Iran.

2, Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

3, Assistant Professor- Department of Geography and Urban Planning, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

Received:2021/05/29

Accepted:2021/10/30

PP: 155-166

Use your device to scan and
read the article online

Keywords:

livable city, quality of life, sustainability, Karaj Metropolitan.

Abstract

In today's world, cities face many challenges in the environmental, economic and social fields, and at the same time have become the main place of residence and norm. The growth of urbanization has led to an increase in the problems of cities and a warning of the instability of cities. In the last two decades, in parallel with theories of sustainable urban development, the idea of improving the quality of life, which makes cities viable, has been proposed, and therefore the ability to have viability characteristics for cities, especially large cities. Cities have become a necessity. This research is a descriptive-analytical field research according to the applied purpose and method. The statistical data are collected using a questionnaire and the statistical population of the research is citizens, managers and urban experts. The results obtained from the analysis of the regression model show that the economic factor with the number 0.525 is of the highest importance. Also, the results obtained from Pearson correlation coefficient test show the high importance of economic index and then social index in the livability of Karaj metropolis. The results of T-test in this study show that there is a significant and effective relationship between the four dimensions of economic, social, environmental and physical-aesthetic factors with urban livability and quality of life in Karaj metropolis.

Citation: Asraei, M; Arghan, A; Zand Moghadam, M. (2022): Measuring the Characteristics of livability and Improving the Quality of life in Karaj Metropolis (In order to Increase Urban Sustainability), Journal Research and Urban Planning, Vol 13, No 51, PP155-166.

DOI: 10.30495/JUPM.2021.28104.3898

* **Corresponding author:** Abbas Arghan

Address: Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

Tell: 09121314887

Email: abbas.arghan@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Urbanization is defined as the life of a population in cities, and its increase has a great impact on the economy and environment of a region. Today, there is talk of an urban revolution in the world, so that according to the United Nations, by 2050, the world's urban population will reach more than 3.6 billion people, more than 90% of whom will live in Asia and Africa. Given these conditions, today various approaches such as sustainability, quality of life, smart growth, urbanization and livability to address these conditions and solve these problems have been proposed and used in cities around the world. Although these approaches overlap in addressing people's satisfaction, residents' assessments of the environment, security, health, quality of place, public popularity, and policy-making, they often differ in origin and basis. Quality of life is a multidimensional concept that includes several indicators. Quality of life is often measured using objective indicators or subjective indicators, rarely using both types of indicators. Also, quality indicators can be both spatial and social perspectives should be analyzed. Sustainability is one of the greatest ideas of urban planning in modern times and its realization is a matter of concern among third world cities. Therefore, the importance of studying urban livability as one of the new tasks of urban planning, its responsibility for improving the quality of life. Studies show that on the one hand, the necessity and importance of addressing urban livability in relation to new planning tasks in responding to the needs of society after industrialization, which is strongly in search of facilities and quality of urban life today. The importance has doubled. Creating a livable city is therefore a large and complex commitment, and urban planners need to support urban residents in terms of livability characteristics.

Methodology

This research is a descriptive-analytical field research according to the applied purpose and in terms of method. A questionnaire was designed to achieve the desired goals. We tried to include all the desired variables in the

questions. Indicators include economic, social and cultural indicators, viability and physical-aesthetic indicators. These indices are tested using three methods of t-test, Pearson correlation method and linear regression method. Questionnaire questions are researcher-made. A number of questions are designed based on the Likert scale and some are in the form of two to several options. In fact, it has been tried that the questions are not directed and the researcher's opinion is not induced in them. Questionnaires were monitored several times based on field studies, libraries and consultation with experts. Finally, 384 questionnaires were collected from the sample population (Karaj city).

Results and discussion

The results indicate that the city of Karaj has undergone a different process than the metropolis of Tehran due to the rapid increase in population and the continuous flow of migration, uncontrolled growth in the surface, changes in physical texture and architectural patterns and low cost of living compared to the metropolis of Tehran. There have been problems in providing services and infrastructure of urban infrastructure and facilities, communication networks and unbalanced distribution of services, and the lack of desirable and appropriate urban spaces, especially in the main cores of the city, and their poor and inappropriate performance. Increasing livability characteristics and improving the quality of life in Karaj metropolis in order to sustain the city requires creating a suitable environment to improve the urban environment, optimal urban infrastructure, development of environmentally friendly public transportation facilities, safe housing, sustainable employment, access of all citizens to use Urban development is possible and each of the cases can make a significant contribution to improving the quality of life and livability of the Karaj metropolis. The results obtained from the analysis of regression model, t-test and Pearson correlation of the study indicate that there is a significant and effective relationship between the four dimensions of economic,

social, environmental and physical-aesthetic with livability and quality of life in Karaj metropolis. Economic factors (employment and income, housing and facilities and infrastructure services) are the most important, followed by social factors, livability and physical-aesthetic factors. Other research findings (beta results) also show that economic factors with beta values 0.525 has the most effect in the regression model and the results of calculating the beta value for other components show that the social factor with 0.284, the viability factor with 0.208 and the physical-aesthetic factor of quality with 0.150 have the most to the least effect, respectively. They had a regression model.

Conclusion

The results of T-test show that there is a significant difference between the studied dimensions in terms of responsiveness of the study population. The results of the mean difference column show that the difference in all four dimensions is evaluated positively. All four indicators indicate the impact of viability and quality of life in Karaj metropolis and since this rate is obtained at a significance level of 0.000, we conclude that with 98% confidence in all four indicators of economic, social, livability and physical-aesthetic Cognition plays a role in vitality and quality of life.

ارزش‌گذاری شاخصه‌های زیست‌پذیری و ارتقای کیفیت زندگی در کلانشهر کرج (به منظور افزایش پایداری شهری)

محمد باقر آسرای^۱، عباس ارغان^{۲*}، محمدرضا زندمقدم^۳

۱- دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

۲- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

۳- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

چکیده

در جهان امروز شهرها با چالش‌های بسیاری در زمینه‌های زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی مواجه و در عین حال به مکان اصلی سکونت و هنجار تبدیل شده‌اند. رشد شهرنشینی منجر به افزایش مسائل و مشکلات شهرها گشته و هشداری بر ناپایداری شهرها می‌باشد. در دو دهه اخیر به موازات نظریه‌های توسعه پایدار شهری ایده ارتقای کیفیت زندگی که خود موجبات زیست‌پذیر بودن شهرها را سبب می‌شود، مطرح و به همین دلیل قابلیت برخورداری از خصوصیات زیست‌پذیری برای شهرها و به‌ویژه کلان‌شهرها ضرورت یافته است. هدف این پژوهش شنا سایی و شاخصه گذاری برای مفهوم زیست‌پذیری و کیفیت زندگی است که قابلیت کاربرد در کلان‌شهرهای کشور را دارا باشد. روش‌شناسی از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی میدانی و بر پایه داده‌های آماری است که با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری گردید. جامعه آماری پژوهش نیز شهروندان، مدیران و کارشناسان شهری کرج می‌باشند. نتایج برگرفته از تحلیل مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که در میان عوامل مرتبط، عامل اقتصادی با عدد ۰/۵۲۵ بالاترین اهمیت را داراست. همچنین نتایج بدست آمده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون نیز نشانگر اهمیت بالای شاخص اقتصادی و سپس شاخص اجتماعی در تحلیل زیست‌پذیری کلانشهر کرج است. نتایج آزمون T نیز نشان می‌دهد که بین تمامی ابعاد چهارگانه (عوامل اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی-زیبا شناسی) با زیست‌پذیری شهری و کیفیت زندگی در کلانشهر کرج رابطه معنادار و تأثیرگذاری وجود دارد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۱۵

شماره صفحات: ۱۶۶-۱۵۵

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

شهر زیست‌پذیر، کیفیت زندگی، پایداری شهری، کلانشهر کرج.

استناد: آسرای، محمدباقر؛ ارغان، عباس؛ زندمقدم، محمدرضا، (۱۴۰۱): ارزش‌گذاری شاخصه‌های زیست‌پذیری و ارتقای کیفیت زندگی در کلانشهر کرج (به منظور افزایش پایداری شهری)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۱۳، شماره ۵۱، مردادشت، صص ۱۶۶-۱۵۵.

DOI: 10.30495/JUPM.2021.28104.3898

* نویسنده مسئول: عباس ارغان.

نشانی: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

تلفن: ۰۹۱۲۱۳۱۴۸۸۷

پست الکترونیکی: abbas.arghan@yahoo.com

مقدمه

شهرنشینی به معنی زندگی یک جمعیت در شهرها تعریف می‌شود و افزایش آن، بر اقتصاد و محیط زیست یک منطقه تأثیر زیادی دارد. امروزه صحبت از انقلاب شهری در دنیا می‌شود به طوری که بر اساس پیش‌بینی سازمان ملل متحد تا سال ۲۰۵۰ جمعیت شهری جهان به بیش از ۶/۳ میلیارد نفر خواهد رسید که بیش از ۹۰ درصد آن در آسیا و آفریقا زندگی خواهند کرد (Susanti et al., 2016:195). با توجه به این شرایط، امروزه رهیافت‌های گوناگونی از جمله پایداری، کیفیت زندگی، رشد هوشمند، نو شهرگرایی و زیست‌پذیری برای مواجهه با این شرایط و حل این معضلات در شهرهای جهان مطرح و به کار گرفته شده است. رهیافت‌های مذکور هرچند در پرداختن به رضایت افراد، ارزیابی ساکنان از محیط، امنیت، بهداشت، کیفیت مکان، محبوبیت عمومی و سیاست‌گذاری با هم همپوشانی دارند، اغلب در ریشه و مبنا متفاوتند (Van kamp. et al., 2003: 6).

کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی است که شاخص‌های متعددی را شامل می‌شود. کیفیت زندگی اغلب با استفاده از شاخص‌های عینی یا شاخص‌های ذهنی به ندرت با استفاده از هر دو نوع شاخص‌ها اندازه‌گیری می‌شود و در قلمروهای مختلف و حتی حوزه‌های سالمندی نیز مورد توجه قرار گرفته است (Guida, Carmen and Gerardo Carpentieri., 2021). هم‌چنین شاخص‌های کیفیت می‌تواند از دو منظر مکانی و اجتماعی مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد (Khajeh Shahkoochi et al., 2014: 74). زیست‌پذیری اساساً از اواخر قرن بیستم مورد توجه قرار گرفته است (Jacobs and Appleyard, 1987: 112). زیرا فضاهای شهری دچار مسائلی چون کیفیت پایین محیط، آلودگی صوتی و هوا شده بودند. انتقادات وارده از سوی محققان شهری و اجتماعات انسانی، جیکوبز و اپلیارد (۱۹۸۷) را بر آن داشت تا بر مفهوم زیست‌پذیری به عنوان یکی از رویکردهای دستیابی به محیط شهری قابل زیست و با کیفیت تأکید کنند. هدف اصلی آنها بهبود کیفیت فضاهای شهری با مقیاس انسانی در شهرهای مدرن بود (Mahmudi, et al, 2015:105). از آن زمان تاکنون، موج گسترده شهرنشینی و مشکلات آن همواره به طور فزاینده‌ای بر اهمیت زیست‌پذیری افزوده و چشم‌پوشی از آن را غیرممکن کرده است. توسعه شهرهایی با قابلیت پیاده‌روی، توسعه کاربری‌های مختلط و چندگانه و ایجاد دامنه متنوعی از تسهیلات عمومی شهری، برای زیست‌پذیر و لذت‌بخش کردن محیط‌های شهری، از موضوعات اصلی این جنبش بوده است.

طرفداران زیست‌پذیری، در کار خود از نوشته‌های صاحب‌نظران شهری و انسان‌گرایی قدیمی‌تر قرن بیستم مانند مامفورد، ویلیام اچ ویت و برنارد رودوفسکی الهام گرفته‌اند (Soleimani et al., 2016: 28). توسعه پایدار و توسعه پایدار شهری طی دهه‌های اخیر به تدریج به الگووارهای نوین و مسلط در ادبیات نظری و علمی رایج در باب توسعه و برنامه‌ریزی شهری تبدیل شده است. مطرح شدن توسعه پایدار به عنوان شعار اصلی هزاره سوم نیز ناشی از آثار شهرها بر گستره زیست‌کره و ابعاد مختلف زندگی انسانی است که به شکلی فراگیر عرصه‌های شهری را به ویژه در ابعاد کیفیت و زیست‌پذیری دربر گرفته است (Beatriz Valcarcel Aguiar et al., 2019: 86). زیست‌پذیری یکی از بزرگ‌ترین ایده‌های برنامه‌ریزی شهری در دوران معاصر است و تحقق آن در میان شهرهای جهان سوم مسأله‌ای نگران‌کننده‌ای است. از همین‌رو، اهمیت مطالعه زیست‌پذیری شهری به عنوان یکی از وظایف جدید برنامه‌ریزی شهری، مسؤلیت آن برای ارتقاء کیفیت زندگی است. مطالعات نشان می‌دهد که از یک سو ضرورت و اهمیت پرداختن به زیست‌پذیری شهری در ارتباط با وظایف جدید برنامه‌ریزی در پاسخ‌دهی به نیازهای جامعه پس از صنعتی شدن که شدیداً در جستجوی امکانات و تسهیلات و کیفیت زندگی شهری امروز نیز اهمیت دوچندان یافته است. لذا ایجاد یک شهر زیست‌پذیر یک تعهد بزرگ و پیچیده است و برنامه‌ریزان شهری نیاز است ساکنان شهری را به لحاظ شاخصه‌های زیست‌پذیری حمایت کنند (Zeini and Mojtaba Zadeh, 2020: 166).

بررسی وضعیت شهرنشینی طی شش دهه گذشته در کشور ما حاکی است ایران به عنوان کشوری در حال توسعه طی دهه‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۵ به شدت متأثر از روند شهرنشینی بوده است. سهم جمعیت شهرنشین کشور طی روندی مستمر از ۳۱ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۷۴ درصد کل جمعیت کشور در سال ۱۳۹۵ رسیده است؛ به نظر می‌رسد بیش از هر چیز متأثر از رشد و افزایش جمعیت کشور و نیز جریان مداوم مهاجرت از مناطق روستایی به مناطق شهری است. کلانشهر کرج نیز از این قاعده مستثنی نبوده و در دهه‌های اخیر افزایش سریع جمعیت، مشخصه اصلی شهرکرج می‌باشد. این افزایش جمعیت به نوبه خود باعث توسعه فیزیکی و کالبدی بدون برنامه و لجام‌گسیخته، افزایش حاشیه‌نشینی و ایجاد شهرک‌ها در پیرامون شهر کرج شده است که این توسعه فیزیکی بدون توجه به پارامترهای زیست‌شناختی وجود آمده است. تخریب باغ‌ها و اراضی کشاورزی به نفع ساخت‌وسازها و دست‌اندازی به حریم رودخانه

برنامه‌ریزی در حوزه عمومی بر اساس شاخص‌های کیفیت زندگی پرداخته است که از مهم‌ترین نکات این مطالعه، بررسی و تدقیق ابعاد و مدل‌های مفهومی مختلف کیفیت زندگی است.

زینی و مجتبی‌زاده (۱۳۹۹)، در پژوهشی تحت عنوان مطالعه تطبیقی شاخص‌های زیست‌پذیری مناطق شهری اسلام شهر پرداخته و نتایج حاکی از آن است که شاخص اقتصادی بیشترین و شاخص زیست‌محیطی کمترین اهمیت را در زیست‌پذیری مناطق اسلام‌شهر دارند همچنین یافته‌های دیگر نشانگر این است که مناطق ۱، ۲، ۳ به ترتیب با کسب میزان امتیاز ۰/۲۳۱۹، ۰/۱۷۶۱۰، ۰/۱۶۵۳ از لحاظ برخورداری از شاخص‌های زیست‌پذیری در بین مناطق ۶ گانه در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند و سوی دیگر منطقه ۶ با کسب کمترین میزان واسپاس ۰/۰۴۳۶ در جایگاه آخر قرار گرفته بود. آلیسون و پیترز (۲۰۱۱) در کتاب خود تحت عنوان حفاظت مراکز تاریخی و شهرهای زیست‌پذیر علاوه بر اینکه ده شهر زیست‌پذیر جهان را معرفی کردند، شاخص‌های شهر زیست‌پذیر را در چهار مقوله: مراکز شهری، واحدهای همسایگی، مسکن مناسب و گردشگری طبقه‌بندی کردند که برنامه‌هایی مانند موسیقی و مناظر سرگرمی تفریحی در مراکز شهری مهمترین مزیت‌ها را به همراه دارد. طالبی انبوهی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به تحلیل ساختار زیست‌پذیری بافتهای فرسوده شهری منطقه یک قزوین با رویکرد آینده‌پژوهی پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که وضعیت آینده زیست‌پذیری بافتهای فرسوده شهری منطقه یک شهر قزوین، سیستمی ناپایدار دارند. در این تحقیق درجه پرشدگی برابر ۷۹/۰۸ درصد است نشانگر تأثیر زیاد عوامل بر هم می‌باشد. تیمر و سیمور (۲۰۰۵) در مطالعه موردی که روی ناحیه ونکوور بزرگ به عنوان یکی از زیست‌پذیرترین شهرهای جهان انجام داده‌اند، عوامل کلیدی تأثیرگذار بر زیست‌پذیری شهر و نحوه ارتباط آن با پایداری را به رویکرد سیستمی پیوند زده و شهر زیست‌پذیر را یک سیستم شهری مرکب با ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و بوم‌شناختی می‌دانند.

واحد اطلاعات اکونومیست (۲۰۱۹) در گزارشی تحت عنوان (بررسی اجمالی و رتبه‌بندی شهرهای قابل زیست) به ارزیابی عوامل مؤثر بر پیاده‌سازی شهرهای زیست‌پذیر پرداخته است. این گزارش به ارزیابی این موضوع که کدام نقاط از جهان بهترین و بدترین شرایط زندگی را فراهم می‌آورد. طیف گسترده‌ای از مطالعات را در این زمینه می‌توان رصد کرد که امروزه به نوعی به اهمیت این مفهوم در سیاست‌گذاری‌های شهری و تغییر رویه‌های مرسوم در نظام برنامه‌ریزی اجرایی شهری توجه می‌کنند (Garau, ch and Valentina Maria

و ارزش‌های زیست‌محیطی، توسعه در شیب‌های تند شمالی، همجواری نامناسب کاربری‌ها و... از جمله تبعات این توسعه کالبدی است. در این تحقیق کوشش می‌شود تا عوامل مؤثر بر زیست‌پذیری در کلانشهر کرج مورد بررسی قرار گیرد. سوال اساسی این پژوهش این است که آیا می‌توان ضرایب ارزشی مشخصی برای شاخصه‌های زیست‌پذیری و کیفیت زندگی در کلانشهر کرج را محاسبه و اندازه‌گیری کرد و اولویت‌بندی اثرات مولفه‌های را به دست آورد؟ و بر این اساس فرضیه کلیدی تحقیق این است که رابطه معناداری بین مولفه‌های ۴ گانه سازنده زیست‌پذیری و کیفیت زندگی در شهر کرج وجود دارد.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

نگاه کالبدی - کارکردی برنامه‌ریزی‌ها به ابعاد و جنبه‌های مختلف زندگی در گذشته سبب شده که از اواخر دهه ۱۹۶۰ تحت تأثیر نیازهای و آگاهی‌های جدید، مفاهیم اجتماعی نوینی مثل رفاه اجتماعی، کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی در قلمرو برنامه‌ریزی و توسعه عمومی مطرح شود. با رواج و کاربرد این مفاهیم در جهت دستیابی به معیارهای کیفی در مطلوبیت کیفیت محیط‌های شهری، دخالت دادن فاکتورهای محیطی، فرهنگی - اجتماعی و روانی به عنوان اصل ضروری مطرح می‌شود. از سویی دیگر کیفیت محیط به عنوان یکی از الزامات اولیه کیفیت زندگی در برگیرنده احساس رفاه، آسایش و رضایت مردم از عوامل کالبدی - فضایی، اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و سمبلیک محیط زندگی‌شان است به عبارت دیگر کیفیت محیط نه تنها به حوزه برآورده‌سازی نیازهای مادی انسانی توجه دارد بلکه همچنین به تامین و انتقال ظرفیت‌های اجتماعی و توسعه‌ای اجتماعات که بر الگوی‌های رفتار اجتماعی آنها نیز تأثیرگذار است. (Rafieian et al., 2010: 20). کیفیت زندگی واژه‌ای پیچیده چند بعدی و کیفی در رابطه با شرایط و وضعیت جمعیت در یک مقیاس جغرافیایی خاص است که هم متکی به شاخص‌های ذهنی یا کیفی و هم متکی به شاخص‌های عینی یا کمی است. ارتقا برنامه‌ریزی شهری از نگاه صرف کالبدی - کارکردی به نگاه چند بعدی چندوجهی در قالب در نظر گرفتن ابعاد اجتماعی، روانی کیفی و اقتصادی در تعامل و کنش متقابل با ابعاد کالبدی - کارکردی، یکی از نتایج توجه به مفهوم کیفیت زندگی شهری در عرصه جهانی بوده است (Baskha et al., 2010: 96). از سویی دیگر کیفیت زندگی محصول تاریخی نظام‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است و نمی‌توان آن مجزا از ساختارهای فوق تبیین کرد. یکی از پر استنادترین منابع مربوط به کیفیت زندگی، مطالعه ماسام در سال ۲۰۰۲ میلادی است که در آن به چگونگی

می‌کند که مردم تمایل به زندگی در آنجا در زمان حال و آینده دارند. سکونتگاه زیست‌پذیر مکان مناسب برای کار و زندگی است (Nel and Goldman, 2005: 6). به طور کلی تعاریف ارائه شده تاکنون بیشتر با توجه به اهمیت تحول در اولویت‌های برنامه‌ریزی به سمت نیازهای روزافزون جامعه فراصنعتی و در جستجوی تسهیلات و کیفیت زندگی بوده‌اند. در مقابل مفهوم زیست‌پذیری به دلیل اهمیت تهدیدهای موجود در حوزه وضعیت کیفیت زندگی رشد یافته است. عواملی مانند رشد سریع، فقدان اراضی زراعی و فضاهای باز، کمبود مسکن، رشد نابرابری اجتماعی، ضعف رو به تزايد هویت محلی، مکانی و زندگی اجتماعی، تهدیدات جدی برای زیست‌پذیری اجتماع محسوب می‌شوند (Florida, 2002: 78). هدف زیست‌پذیری استفاده از سرمایه‌گذاری در بخش حمل‌ونقل برای بهبود استانداردهای زندگی، محیط‌زیست کیفیت زندگی برای همه اجتماعات اعم از روستا، حومه و شهر است (Aashto, 2010: 3) طیف گسترده‌ای از مطالعات حوزه زیست‌پذیری را می‌توان در مطالعه سیستماتیک آلدرتون و همکاران در سال ۲۰۲۰ مشاهده کرد که در نهایت به گونه‌بندی مشخصی از مفهوم و کاربرد زیست‌پذیری شهری رسیده است (Alderton, A., and et al, 2020).

در واقع ایده زیست‌پذیری پلی میان بسیاری از مفاهیم است و به مکان‌های ویژه اشاره دارد که با هم کنش و واکنش داشته و رضایت‌مندی شهروندان یا رسیدن به نیازهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، تقویت خوشبختی و سلامتی آنها و حفاظت از منابع طبیعی و عملکرد اکوسیستم از سطوح محلی تا سطوح جهانی تضمین می‌شود هر چند که وجوه مشترکی در معنای آن نیز می‌توان یافت (Alderton et al, 2019: 15). درک رویکرد زیست‌پذیری می‌تواند نحوه پخشایش امکانات و خدمات یا بررسی تطبیقی شاخص‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی در مناطق مختلف نسبت به یکدیگر را روشن سازد (Ali Akbari and Akbari, 2017: 60). برنامه رشد هوشمند شهری اتاوا در کانادا به عنوان نمونه، پس از مطالعه کلان و جامع به این نتیجه رسید که شهر زیست‌پذیر شهری است که مردم آن دسترسی به گزینه‌های مناسب حمل‌ونقل و مسکن را داشته و مقاصد موجود به راحتی و با و بدون اتومبیل قابل دسترس هستند. مطالعات نشان داد که عواملی مانند رشد سریع، فقدان اراضی زراعی و فضاهای باز، کمبود مسکن، رشد نابرابری اجتماعی، ضعف رو به تزايد هویت محلی، مکانی و زندگی اجتماعی، تهدیدات جدی برای زیست‌پذیری محسوب می‌شود

(Pavan, 2018: 575). لذا کیفیت زندگی یکی از چارچوب‌های نظری مورد قبول در بررسی شرایط زندگی جوامع مختلف به شماره می‌رود و علاوه بر مسائل اقتصادی نگرانی‌های اجتماعی و زیست‌محیطی را نیز مد نظر دارد. تعریف جغرافیایی کیفیت زندگی شامل مفهوم رفاه فردی است اما تمرکز بیشتر در مکان‌های زندگی افراد مد نظر می‌باشد (Apparicio et al., 2008: 357).

مفهوم زیست‌پذیری اساساً از اواخر قرن بیستم مورد توجه قرار گرفت و اولین مفهوم زیست‌پذیری تحت عنوان (خیایان‌های زیست‌پذیر) توسط داندل اپلبارد به سال ۱۹۸۱ ارائه شد. تاکنون تعریف روشن و واحدی از مفهوم زیست‌پذیری ارائه نشده است (Lebya and Hashim, 2010: 47). در بیشتر تعاریف موجود معنای زیست‌پذیری معادل کیفیت زندگی در نظر گرفته شده است کیفیت زندگی که توسط شهروندان یک شهر تجربه می‌شود با توانایی آنها برای دسترسی به زیرساخت‌ها (حمل‌ونقل، ارتباطات، آب و فاضلات، غذا، هوای پاک، مسکن ارزان‌قیمت، اشتغال مؤثر و فضای سبز و پارک‌ها) گره خورده است. همچنین میزان زیست‌پذیری یک شهر با نحوه و میزان مشارکت ساکنان آن شهر در تصمیم‌گیری برای برآوردن نیازهای خود تعیین می‌شود. در چنین زمینه‌ای پایداری عبارت است از توانایی تقویت کیفیت زندگی است که می‌توان برای آن ارزش قائل شد. (Timmer and seymoar, 2005: 2). زیست‌پذیری یک اصطلاح گسترده است و پذیرای مفاهیم همترازی نظیر پایداری، کیفیت زندگی، کیفیت مکان و شهر سالم است (Faramarzi et al, 2018: 84). کندی و بای‌آین مسأله را ناشی از عدم اتفاق نظر و وجود برخی ابهامات در این زمینه و هلاک‌آین اتفاق آرا را امر عادی می‌داند؛ زیرا زمینه‌های علمی محققین با یکدیگر متفاوت بوده و هر یک به تناسب تخصص خود، تعریف خاصی از آن ارائه کرده‌اند (Heylen, 2006: 34). اگرچه زیست‌پذیری به عنوان یک مفهوم می‌تواند با توجه به بستر و زمینه‌ای که در آن تعریف می‌شود بسیار گسترده و یا محدود باشد، با این وجود کیفیت زندگی در هر مکان در مرکز توجه این مفهوم قرار داشته و شامل نماگرهای قابل اندازه‌گیری بسیار متنوعی است که معمولاً تراکم، حمل‌ونقل، امنیت و پایداری، اجزای ثابت آن را تشکیل می‌دهند (Perogorado Madrid, 2007: 40). مردم و مکان، دو سوی مفهوم زیست‌پذیری هستند (Larice, 2005: 7). زیست‌پذیری منعکس‌کننده رفاه یک اجتماع محلی و مشتعل بر بسیاری از خصوصیات است که یک مکان را تبدیل به جایی

4. Heylen

3. Kennedy and Buys

نمونه (شهر کرج) به صورت توزیع سیستماتیک تصادفی جمع‌آوری گردید. کرج منطقه مورد مطالعه، یکی از کلان‌شهرها ایران و همچنین مرکز استان البرز و مرکز شهرستان کرج است. جمعیت این شهر بر پایه سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۱ ۵۹۲ ۴۹۲ نفر بوده که این رقم با احتساب جمعیت ساکن در حومه شهر به ۱ ۹۷۳ ۴۷۰ نفر می‌رسد. این شهر پس از تهران بزرگ‌ترین شهر مهاجرپذیر ایران است. جامعه آماری این پژوهش را خانوارهایی تشکیل می‌دادند که ساکن مناطق ۱۰گانه شهری باشند. بخشی از جامعه آماری را متخصصین حوزه شهری ساکن کرج شامل می‌شدند که نسبت به محیط شهری و حتی کیفیت زندگی شهروندان کرج اشراف کامل دارند. در نهایت روایی و پایایی نتایج نیز حاصله نیز مورد آزمون و تایید قرار گرفت.

بحث و ارائه یافته‌ها:

کرج مرکز استان البرز به عنوان چهارمین کلانشهر ایران شناخته می‌شود. شهر کرج در طی ۵۵ سال به بالاترین میزان جمعیت خود یعنی ۱/۹۷۳/۴۷۰ نفر، در سال ۱۳۹۵ رسیده است که حاکی از رشد بالای جمعیت در این کلانشهر است. این شهر به دلیل ماهیت توسعه‌ای خود، از تنوع فرهنگی و جمعیتی بسیار زیادی به نسبت سایر کلانشهرهای کشور برخوردار است و این روند توسعه‌ای شرایط زیست‌پذیری متفاوتی را برای آن ایجاد کرده است. جهت سنجش و وضعیت زیست‌پذیری ابتدا از آزمون تی تک نمونه‌ای برای مقایسه وضعیت میانگین چهار عامل اقتصادی، اجتماعی، کالبدی-زیبایی شناسی و زیست‌محیطی استفاده شد که ابتدا با تبدیل متغیرهای مورد بررسی به یک بعد و تبدیل مقیاس آنها از رتبه‌ای به فاصله‌ای، انجام گردید (جدول شماره ۱).

(Sasanpour et al., 2014: 136). در مجموع می‌توان گفت زیست‌پذیری به یک سیستم شهری که در آن به سلامت اجتماعی، کالبدی و روانی همه ساکنان خود توجه شده است مربوط می‌شود. این کیفیت درباره فضاهای شهری مطلوب که غنای فرهنگی را انعکاس می‌دهند، می‌باشد. اصول کلیدی که به این مفهوم استحکام می‌بخشند شامل برابری، دسترسی‌پذیری، تفریح، مشارکت و قدرت بخشیدن است. شهر زیست‌پذیر برای همه مردم است. این بدان معنی است که شهر باید جذاب، با ارزش، ایمن برای کودکان و سالمندان باشد؛ نه فقط برای کسانی که در آنجا درآمد کسب می‌کنند و سپس در حومه و مناطق اطراف زندگی می‌کنند. دسترسی آسان به نواحی واجد فضای سبز برای کودکان و سالمندان بسیار مهم است. جایی که در آن بتوان بازی کرد، دیگران را ملاقات و با یکدیگر گفتگو نمود. شهر زیست‌پذیر برای همه است و در مجموع ایده‌آلی فراگیر برای جوامع و کلانشهرها محسوب می‌شود (Magedi and Bandarabad, 2014: 67).

مواد و روش تحقیق:

این پژوهش با توجه به هدف کاربردی و از نظر روش از نوع، تحقیقات توصیفی - تحلیلی میدانی می‌باشد. برای دستیابی به هدف مطالعاتی، پرسشنامه‌ای با توجه به پیشینه و مطالعات نظری طراحی شد. سپس با بهره‌گیری از داده‌های میدانی جمع‌آوری شده، شاخص ۴ گانه (شاخص اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، زیست‌پذیری و کالبدی-زیبایی‌شناسی) با استفاده از سه روش آزمون T، روش همبستگی پیرسون و روش رگرسیون خطی مورد آزمون قرار می‌گیرد. برای اطمینان از نتایج، پرسشنامه‌ها چندین بار بر اساس مطالعات میدانی، کتابخانه‌ای و مشورت با کارشناسان مورد پایش قرار گرفت و در نهایت با توجه به فرمول کوکران، تعداد ۳۸۴ پرسشنامه از میان جامعه

جدول ۱- نتایج آزمون T تک نمونه‌ای برای مقایسه عوامل اصلی موثر بر زیست‌پذیری و کیفیت زندگی

مقدار فاصله از سطح اطمینان ۹۵٪		T value						ابعاد
		مقدار معناداری	درجه آزادی	مقدار t	تفاوت میانگین	میانگین	تعداد نمونه	
حد بالا	حد پایین	۰,۰۰۰	۳۸۳	۶۴,۲۵۰	۰,۶۶	۳,۶۶	۳۸۴	اقتصادی
۰,۶۸۰	۰,۶۴۰	۰,۰۰۰	۳۸۳	۷۹,۷۷	۰,۸۵	۳,۸۵	۳۸۴	اجتماعی
۰,۸۷۲	۰,۸۳۰	۰,۰۰۰	۳۸۳	۲۲,۲۷	۰,۲۴	۳,۲۴	۳۸۴	زیست‌محیطی
۰,۲۵۹	۰,۲۱۹	۰,۰۰۰	۳۸۳	۱۲,۰۸	۰,۱۳	۳,۱۳	۳۸۴	کالبدی-زیبایی‌شناسی
۰,۱۵۰	۰,۱۰۸	۰,۰۰۰	۳۸۳					

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰.

مربوط به ستون تفاوت میانگین نشان می‌دهد که اختلاف هر چهار بعد از مقدار ارزش عددی بصورت مثبت ارزیابی شده است.

نتایج آزمون T نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین ابعاد مورد بررسی از لحاظ پاسخگویی جامعه مورد مطالعه وجود دارد. نتایج

اقتصادی و سپس اجتماعی می‌باشد و عوامل زیست‌پذیری و کالبدی-زیبایی‌شناسی در رتبه‌های بعدی قرار دارند؛ هرچند که تمامی عوامل از تاثیرگذاری بسیار بالایی بر زیست‌پذیری و کیفیت زندگی در کلانشهر کرج برخوردارند. از آنجایی که ضریب-های همبستگی مذکور دارای جهت مثبت و مستقیم می‌باشند، می‌توان به رابطه و تغییرات مثبت و مستقیم این دو دسته متغیر اعتقاد داشت. به طور کلی از آنجایی که مقدار خطای بدست آمده از میزان خطای مجاز ۰,۰۰۱ کمتر است، بنابراین با ۹۸ درصد اطمینان تایید می‌شود.

به عبارت دیگر هر چهار شاخص مورد بررسی دلالت بر تأثیر زیست‌پذیری و کیفیت زندگی کلانشهر کرج را دارند و از آنجایی که این میزان در سطح معناداری ۰,۰۰۰ بدست آمده است، نتیجه می‌گیریم که با اطمینان ۹۸ درصد هر چهار شاخص اقتصادی، اجتماعی، زیست‌پذیری و کالبدی-زیبایی‌شناسی در زیست‌پذیری و کیفیت زندگی نقش دارند. نتایج آزمون ضریب همبستگی پیروسون برای رابطه بین این ۴ عامل با زیست‌پذیری و کیفیت زندگی بیانگر معنادار بودن این روابط می‌باشد (جدول شماره ۲). نتایج نشان می‌دهد که این ضریب نشانگر اهمیت بیشتر عامل

جدول ۲- ضریب همبستگی بین ابعاد اصلی و زیست‌پذیری و کیفیت زندگی

متغیرها	آماره‌ها	زیست‌پذیری و کیفیت زندگی
اقتصادی	ضریب همبستگی	۰,۹۳۴**
	تعداد نمونه	۳۸۴
	معناداری	۰,۰۰۰
اجتماعی	ضریب همبستگی	۰,۹۲۶**
	تعداد نمونه	۳۸۴
	معناداری	۰,۰۰۰
زیست‌پذیری	ضریب همبستگی	۰,۸۹۴**
	تعداد نمونه	۳۸۴
	معناداری	۰,۰۰۰
کالبدی-زیبایی‌شناسی	ضریب همبستگی	۰,۸۷۳**
	تعداد نمونه	۳۸۴
	معناداری	۰,۰۰۰
توجه: ** معنی‌داری در سطح ۹۸٪ درصد و سطح خطای $P < ۰,۰۰۱$		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰.

مورد تأیید قرار می‌دهد. به عبارت دیگر ۴ متغیر پیش‌بینی‌کننده، ۹۸ درصد از تغییرات زیست‌پذیری و کیفیت زندگی را تبیین می‌کنند که به دلیل بالا بودن مقدار ضریب تعیین، درصد تغییرات بیشتری از زیست‌پذیری و کیفیت زندگی مربوط به ابعاد چهارگانه مورد بررسی می‌باشد. آزمون معناداری نشان می‌دهد که مقدار خطای استاندارد از سطح مجاز (سطح بحرانی ۰,۸ در احتمالات بیشینه) کمتر بدست آمده است، بنابراین مدل رگرسیونی حاضر قابلیت اتکاء برای پیش‌بینی‌های آتی را نیز خواهند داشت.

برای تبیین میزان اثرگذاری هر یک از ۴ عامل اقتصادی، اجتماعی، زیست‌پذیری و کالبدی-زیبایی‌شناسی در زیست‌پذیری و کیفیت زندگی کلانشهر کرج از آزمون رگرسیون خطی ساده به روش گام به گام استفاده شد (جدول شماره ۳). محاسبه برای ۴ بعد اصلی نشان می‌دهد که الگو یا مدل سوم با مقدار تبیین واریانس ($F=۹۹۸,۵۰$) در حد مطلوبی بوده و قابلیت تبیین و برازندگی داده‌های اثرات متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را

جدول ۳- نتایج خلاصه مدل رگرسیونی - به روش گام به گام- برای تبیین اثرگذاری عامل‌های اصلی در زیست‌پذیری و کیفیت زندگی

مدل رگرسیونی	ضریب r	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	مقدار F	df	سطح معناداری
مدل سوم	۰,۹۴۲	۰,۸۸۷	۰,۸۸۷	۹۹۸,۵۰	۴ و ۳۷۹	۰,۰۰۰ ^e
e پیش‌گویی‌کننده‌ها (باقیمانده) = اقتصادی؛ اجتماعی، زیست‌پذیری، کالبدی-زیبایی‌شناسی						

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰.

نتایج اوزان بتا نیز نشان می‌دهد که عامل اقتصادی با مقدار بتای ۰,۵۲۵ بیشترین تأثیر را در مدل رگرسیونی دارا می‌باشد که نتیجه می‌گیریم که به ازای هر واحد تغییر در این متغیر مستقل، متغیر وابسته زیست‌پذیری و کیفیت زندگی نیز به همان میزان تغییر خواهد کرد (B=۰,۵۱۶؛ T=۷,۸۰۸). همچنین نتایج محاسبه مقدار بتا برای دیگر مولفه‌ها نشان می‌دهد که عامل اجتماعی با ۰,۲۸۴ (B=۰,۲۹۰؛ T=۳,۹۳)؛ عامل زیست‌پذیری با ۰,۲۰۸ (B=۰,۲۰۴؛ T=۵,۰۵) به ترتیب بیشترین به کمترین تأثیرگذاری را در مدل رگرسیونی دارا بوده‌اند به عبارت دیگر به ازای هر واحد تغییر در این ۴ عامل، متغیر وابسته زیست‌پذیری و کیفیت زندگی به میزان ۰,۲۸۴، ۰,۲۰۸، ۰,۱۵۰ و ۰,۲۰۸ واحد تغییر خواهد کرد (جدول شماره ۴).

نتایج اوزان بتا نیز نشان می‌دهد که عامل اقتصادی با مقدار بتای ۰,۵۲۵ بیشترین تأثیر را در مدل رگرسیونی دارا می‌باشد که نتیجه می‌گیریم که به ازای هر واحد تغییر در این متغیر مستقل، متغیر وابسته زیست‌پذیری و کیفیت زندگی نیز به همان میزان تغییر خواهد کرد (B=۰,۵۱۶؛ T=۷,۸۰۸). همچنین نتایج محاسبه مقدار بتا برای دیگر مولفه‌ها نشان می‌دهد که عامل اجتماعی با ۰,۲۸۴ (B=۰,۲۹۰؛ T=۳,۹۳)؛ عامل زیست‌پذیری با ۰,۲۰۸ (B=۰,۲۰۴؛ T=۵,۰۵) به ترتیب بیشترین به کمترین تأثیرگذاری را در مدل رگرسیونی دارا بوده‌اند به عبارت دیگر به ازای هر واحد تغییر در این ۴ عامل، متغیر وابسته زیست‌پذیری و کیفیت زندگی به میزان ۰,۲۸۴، ۰,۲۰۸، ۰,۱۵۰ و ۰,۲۰۸ واحد تغییر خواهد کرد (جدول شماره ۴).

جدول ۴- نتایج آزمون رگرسیون برای بررسی اثرات عوامل اصلی در زیست‌پذیری و کیفیت زندگی

نتیجه اثرگذاری	P	خطای استاندارد	مقدار T	ضریب اثرات (بتا)	متغیر وابسته	متغیر مستقل
تأیید	۰,۰۰۰**	۰,۰۶۷	۷,۸۰۸	۰,۵۲۵	زیست‌پذیری و کیفیت زندگی	عامل اقتصادی
تأیید	۰,۰۰۰**	۰,۰۷۲	۳,۹۳	۰,۲۸۴	زیست‌پذیری و کیفیت زندگی	عامل اجتماعی
تأیید	۰,۰۰۰**	۰,۰۴۷	۴,۳۸	۰,۲۰۸	زیست‌پذیری و کیفیت زندگی	عامل زیست محیطی
تأیید	۰,۰۰۰**	۰,۰۴۸	۵,۰۵	۰,۱۵۰	زیست‌پذیری و کیفیت زندگی	عامل کالبدی-زیبایی‌شناسی

توجه: ** معنی داری در سطح ۹۸٪ درصد و سطح خطای $P < ۰,۰۰۱$

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰.

حادثی بروز نموده است. در این تحقیق به ارزش‌گذاری شاخصه‌های زیست‌پذیری و ارتقای کیفیت زندگی در کلانشهر کرج به منظور افزایش پایداری شهری پرداخته شد. نتایج پژوهش بیانگر آن است که شهر کرج به واسطه افزایش سریع جمعیت و جریان مداوم مهاجرت، رشد بی‌رویه در سطح، دگرگونی در بافت کالبدی و الگوهای معماری و پایین بودن هزینه زندگی نسبت به کلانشهر تهران فرایند متفاوتی را طی کرده است که در نتیجه سبب بروز مشکلاتی در خدمات‌رسانی و تامین تاسیسات و تجهیزات زیربنایی شهری، شبکه‌های ارتباطی و توزیع نامتعادل خدمات شده و فقدان فضاهای شهری مطلوب و مناسب به خصوص در هسته‌های اصلی شهر و عملکرد ضعیف و نامناسب آنها شده است. افزایش شاخصه‌های زیست‌پذیری و ارتقای کیفیت زندگی در کلانشهر کرج به منظور پایداری شهر نیازمند ایجاد بستر مناسب در جهت بهبود محیط‌زیست شهری، زیرساخت‌های شهری مطلوب، توسعه امکانات حمل‌ونقل همگانی سازگار با محیط‌زیست، مسکن ایمن، اشتغال پایدار، دسترسی همه شهروندان به کاربری‌های شهری امکان‌پذیر بوده و هر یک از موارد می‌تواند سهم قابل توجهی در ارتقای کیفیت زندگی و زیست‌پذیری کلانشهر کرج داشته باشد. همچنین نتایج بدست آمده از تحلیل مدل رگرسیونی، آزمون T و همبستگی پیرسون پژوهش، حاکی آن است که بین ابعاد چهارگانه اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی-زیبایی‌شناسی با زیست‌پذیری و کیفیت زندگی در کلانشهر کرج ارتباط معنادار و تأثیرگذاری وجود دارد. همچنین عوامل اقتصادی (اشتغال و درآمد، مسکن و امکانات و خدمات زیربنایی) دارای بیشترین اهمیت و بعد از آن عامل اجتماعی،

نتایج نشان می‌دهد که عوامل مورد بررسی اثرات متفاوتی بر زیست‌پذیری و کیفیت زندگی دارند و از آنجایی که مقدار معناداری بدست آمده برابر با ۰,۰۰۰ و از مقدار حداقل خطای مجاز کمتر می‌باشد ($P \leq ۰,۰۰۱$) لذا نشانگر این است که تمامی عوامل با ۹۸ درصد تأیید می‌گردند لذا می‌توان گفت عوامل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و کالبدی زیبایی‌شناختی به طور مستقیم و غیرمستقیم بر زیست‌پذیری و کیفیت زندگی مناطق شهر کرج تأثیر مثبت و قابل توجه دارد.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

هر چند که ارتقاء کیفیت زندگی در مقیاس‌های فردی و اجتماعی از دیرباز مورد توجه برنامه‌ریزان قرار داشته است، اما در دهه‌های اخیر و با اولویت یافتن هدف توسعه و تدوین آنها در قالب برنامه‌های توسعه به تدریج نگرش انسانی و جامعه‌شناختی درباره کیفیت زندگی در ادبیات توسعه و همچنین برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشورهای پیشرفته راه یافته است. با گسترش رویکرد انسانی و ورود مفهوم کیفیت زندگی و زیست‌پذیری در ادبیات توسعه پایدار و برنامه‌ریزی اجتماعی و اقتصادی نوین، مراکز و مؤسسات بسیاری به مطالعه درباره مفهوم کیفیت زندگی، زیست‌پذیری، شاخص‌های سنجش و چگونگی ارتقاء آن می‌پردازند. زیست‌پذیری یکی از بزرگ‌ترین ایده‌های برنامه‌ریزی شهری دوران معاصر است و ایجاد زیست‌پذیری در میان شهرهای جهان سوم مسأله نگران‌کننده‌ای است. در این میان، مسائل مرتبط با زیست‌پذیری در کشورهای جنوب به دلیل نرخ رشد شتابان جمعیت کلانشهری به صورت

مدرن شهری، پدید آمدن خیابان‌ها و مراکز خرید جدید و در مظاهر جدید مدرنیته در کلان‌شهرهاست. بنابراین نتایج این تحقیق، مطالعات انبوهی و همکاران (۱۳۹۸) و زینی و مجتبی‌زاده (۱۳۹۹) را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد عامل اقتصادی یکی از تأثیرگذارترین عوامل در زیست‌پذیری کلانشهر کرج محسوب می‌شود. اما برخلاف تحقیقات انبوهی و همکاران (۱۳۹۸) که در تحقیقات آنها عامل زیست‌محیطی از کمترین تأثیر برخوردار بوده است، در این تحقیق عامل زیست‌محیطی پس از عامل اقتصادی و اجتماعی دارای اثرگذاری بوده و در کیفیت زیست‌پذیری کلانشهر کرج از اهمیت برخوردار است.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

عامل زیست‌پذیری و کالبدی-زیبایی‌شناسی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. همچنین یافته‌های دیگر پژوهش (نتایج اوزان بتا) نیز نشان می‌دهد که عامل اقتصادی با مقدار بتای ۰٫۵۲۵ بیشترین تأثیر را در مدل رگرسیونی دارا بوده و نتایج محاسبه مقدار بتا برای دیگر مولفه‌ها نشان می‌دهد که عامل اجتماعی با ۰٫۲۸۴، عامل زیست‌پذیری با ۰٫۲۰۸ و عامل کالبدی-زیبایی‌شناسی کیفیت با ۰٫۱۵۰ به ترتیب بیشترین تأثیرگذاری را در مدل رگرسیونی دارا بوده‌اند. در تحلیل زیست‌پذیری کلانشهر کرج با توجه به ادبیات نظری می‌توان اظهار داشت که وجود پهنه‌های با قابلیت زیست پایین، زیست‌پذیری اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی - فضایی پایین، صفت بارز شهرهای تمامی جوامع اعم از توسعه‌یافته و در حال توسعه تلقی می‌شود که ریشه در ساختار صنعتی شدن و سازوکارهای ناشی از شهر و شهرنشینی داشته است. به عبارتی صنعتی شدن جنبش‌هایی را ایجاد کرده است: انفجار درونی - انفجار بیرونی و انباشت - عدم انباشت. نمود فضایی انفجار درونی را می‌توان در ساختارهای اجتماعی و فروپاشی ارزش‌ها و سنت‌های درون‌شهری، فروپاشی محله‌های سنتی یافت. در حالی که منظور از انفجار بیرونی سر بر آوردن ساختمان‌ها و نهادهای

References:

1. AASHTO(2010),The Road to Livability: How State Departments of Transportation are using road investments to improve community livability, AASHTO.
2. Ali Akbari E., Akbari M., (2017). Modeling the Interpretive Structure of Factors affecting the livability of Tehran metropolis, Quarterly Journal of Spatial Planning and Planning, 21(1): 41-57.
3. Alderton A., et al, (2019). What is the Meaning of Urban livability for a City in a low-to-middle-income country?;Globalization and Health,15,No.51,RMIT University.
4. Alderton,A., and et al, (2020). Examining the Relationship Between urban Liveability: A Systematic Review ; Health and Place, Vol 64,July,102365
5. AliAkbari E., Akbari M., (2017). Interpretive-Structural Modeling of the Factors that Affect the Viability of Tehran Metropolis, Quarterly Spatial planning (Modares human science), 21(1): 43-67.
6. Apparicio P., Séguin A. M., Naud D., (2008). The Quality of the Urban Environment Around Public Housing Buildings in Montréal: An objective approach based on GIS and multivariate statistical analysis. Social Indicators Research, 86(3): 355-380.
7. Bandarabad A., (2011). Compilation of the Principles of Spatial Development Model and the shape of a livable Iranian city, PhD thesis under the guidance of Hamid Majedi, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran.
8. Bandarabad A., Ahmadinejad F., (2014).Evaluation of Quality of life Indicators with Emphasis on the Principles of livable city in the 22nd district of Tehran, Journal of Urban Research and Planning, 5(16): 55-74.
9. Basakha M., Agheli I., Masaeli A., (2010). Ranking the Quality of Life in Iran Provinces, Quarterly Social Welfare, 37(10): 95-112.
10. Valcárcel-Aguiar, B., Murias, P., & Rodríguez-González, D. (2019). Sustainable Urban liveability:A Practical Proposal Based on a Composite Indicator. Sustainability, 11(1), 86.
11. Clark D., (2009). Urban World, World City, translated by Mehdi Gharkhloo and Forough Khazaeinejad, Select Publishing, Tehran.
12. Clark D., (2009). Urban World, World City,translated by Mehdi Gharkhloo and Forough Khazaeinejad, Select Publishing, Tehran.
13. Esmailzadeh H., Salehpour sh., Esmailzadeh Y., (2016). Analyzing Development Level of Alborz Province Counties Using Combinatorial Method, MJSP; 20 (3) :1-34.
14. Esmailzadeh, H., Salehpour, S., Esmailzadeh, Y.,(2016) Analysis of the level of development of Alborz cities, Quarterly Journal of Spatial Planning and Planning,Vol 20(3), 14-32.

15. Faramarzi M., Jafari M.H., Babaei O., (2018). Investigating the Role of Islamic Political Economy on Urban Biodiversity (Case Study: Zanjan City), *Journal of Urban Research and Planning*, 9(35): 96-83.
16. Firoozbakht A., Parhizkar A., Rabieefar W., (2012). Strategies of Environmental structure City with Approach Urban sustainable development , *Human Geography Research*, 44(80). 53-76.
17. Garau ch., Pavan V. M., (2018). Evaluating Urban Quality: Indicator and Assessment Tools for Smart Sustainable Cities, *Sustaianability*, 10(3): 575.
18. Guida, Carmen and Gerardo Carpentieri., (2021). Quality of Life in the Urban Environment and Primary Health Services for the Eldery, *Cities*, Vol.110, March, 103038
19. Heylen K., (2006). Liveability in social housing: three case studies in Flanders, In ENHR Conference 'Housing in an Expanding Europe: Theory, Policy, Implementation and Participation', Date: 2006/07/02-2006/07/05, Location: Ljubljana (Slovenia).
20. Khaki GH., (2014). Research method of dissertation writing, Publisher Baztab , Tehran.
21. Khajeh Shahkoochi, A. R, Najafi, A, Sadraee, S (2014) Investigating the model of spatial-physical development of Bandar-e-Gaz city with emphasis on sustainable urban development, *Journal of New Attitudes in Human Geography Winter 2014 - Issue 25*.
22. Khorasani, M. A., (2012), Explaining the viability of villages around the city with a quality of life approach Case study of Varamin city, Supervisor Mohammad Reza Rezvani, University of Tehran.
23. Larice M. Z. (2005). Great neighborhoods: the livability and morphology of high-density neighborhoods in urban north America, PhD thesis in University of California, Berkeley.
24. Leby, J. L., Hashim, A. H.m, (2010). Liveability dimensions and attributes: Their relative importance in the eyes of neighbourhood residents. *Journal of construction in developing countries*, 15(1): 67-91.
25. Mahmoudi M., Ahmad F., Abbasi B., (2015). Livable streets: The effects of physical problems on the quality and livability of Kuala Lumpur streets. *Cities*, 43: 104-114.
26. Majedi H., Bandarabad A., (2014). The Study of the Global and Local Principles of the Livable City, *Hoviatshahr*, 8(17): 65-76.
27. Perogordo Madrid, Daniel., (2007). the Silesia Megapolis, *European Spatial Plaining*.
28. Radcliff B., (2001). Politics, Markets and life satisfaction: the political economy of human happiness, *American Political Science Review*, 95(4): 939-955.
29. Rafeian M., Moloudi J., Portaheri M., (2011). Assessing the quality of urban environment in new cities Case study: Hashtgerd new city , *Spatial Planning*, 15(3): 19-37.
30. Sasanpour F., Toulaei S., Jafari Asadabadi H., (2014). The viability of cities in of sustainable urban development Case Study: Tehran metropolis , *Quarterly Geography*, 12(42): 71 -98.
31. Sasanpour, F., Toulaei, S., Jafari Asadabadi, H., (2014), Urban viability in the direction of sustainable urban development of the metropolis of Tehran, *Regional Planning Quarterly*, No. 18, 71-98.
32. Soleimani M., Toulaei S., Rafeian M., Zanganeh A., Khazaeinejad F., (2016). Urban livability: The concept, principles, Aspects and Parameters, *Quarterly Geographical Urban Planning Research*, 4(1): 50-27.
33. Susanti R., Soetomo S., Buchori I., Brotosunaryo P. M., (2016). Smart Growth, Smart City and Density: In Search of The Appropriate Indicator for Residential, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 227(14): 194-201
34. Taleshi M., Darbaneh Aheshteh A., Mousavi S. A., (2017). Explaining the Spatial Pattern of Rural Good Governance in Karaj Metropolitan, *Quarterly Geographical Urban Planning Research*, 5(4): 19-39.
35. Timmer V., Seymoar N.k., (2005). The Livable City. *Proceedings of The World Urban Forum 2006*, (pp.45-65). Vancouver, Canada: International Centre for Sustainable cities.
36. Valcárcel-Aguilar Beatriz, Pilar Murias and D.R.Gonzalez (2019) " Sustainable Urban Liveability: A Practical Proposal Based on a Composite Indicator" , *Sustainability*, 11(1): 86.
37. Van Kamp I., Leidelmeijer K., Marsman G., De Hollander A. (2003). Urban environmental quality and human well-being: Towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study. *Landscape and urban planning*, 65(1-2): 5-18.
38. Washington State Department of Transportation (WSDOT) (2010), *Livable Communities Policy*, WSDOT.
39. Wheeler S., (2014). *Planning for Sustainability: Creating a livable, balanced and ecological society*, translated by Mahmoud Jomehpour and Shokoofeh Ahmadi, Social Sciences Publishing, Tehran.
40. Wheeler, Stefan (2014) *Planning for Sustainability: Creating a Liable*, Social Sciences Publishing, Tehran.
41. Zeiny S. M., Mojtazadeh H., (2020). A comparative study of the livability indices of urban areas of Islamshahr, *Urban research and planning*, 11(43): 165-178.